

Ohranjanje območij Natura 2000 Kočevsko LIFE Kočevsko

Izvedbeni načrt za konkretne akcije
na terenu - C2 za belohrbtega detla
(*Dendrocopos leucotos*) in triprstega
detla (*Picoides tridactylus*)
na območju Natura 2000 Kočevsko

Kočevje, marec 2016

OSNOVNE INFORMACIJE O PROJEKTU

Naslov projekta: **Ohranjanje območij Natura 2000 Kočevsko**

Akronim: **LIFE Kočevsko**

Šifra projekta: LIFE13 NAT/SI/000314

Trajanje projekta: 01.09.2014 - 28.02.2019

Spletna stran projekta: <http://life-kocevsko.eu>

Vodilni partner: Občina Kočevje

Sodelujoči partnerji: Zavod za gozdove Slovenije, Zavod za varstvo narave RS, Ljudska univerza Kočevje

Naslov dokumenta: Izvedbeni načrt za konkretne akcije na terenu - C2 za belohrbtega detla (*Dendrocopos leucotos*) in triprstega detla (*Picoides tridactylus*) na območju Natura 2000 Kočevsko

Projektna akcija: A 3 – Priprava izvedbenih načrtov za konkretne akcije na terenu – C akcije

Izvajalec oz. odgovorni partner za pripravo dokumenta:

Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Kočevje

Rožna ulica 39

1330 Kočevje

Avtorji dokumenta: Bertoncej I., Kotnik T., Žitnik D., Peteržinek S., Bitorajc Z., Perušek M.

Predlagan način citiranja:

BERTONCELJ I., KOTNIK T., ŽITNIK D., PETERŽINEK S., BITORAJC Z., PERUŠEK M. (2015): Izvedbeni načrt za konkretne akcije na terenu - C2 za belohrbtega detla (*Dendrocopos leucotos*) in triprstega detla (*Picoides tridactylus*) na območju Natura 2000 Kočevsko. Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Kočevje, Kočevje.

VSEBINA

KAZALO TABEL.....	3
1. Uvod.....	6
2. Predlog varstvenih ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja triprstega detla	9
3. Predlog varstvenih ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja belohrbtega detla	12
4. Predvideni ukrepi za izboljšanje habitata ciljnih vrst detlov v okviru projekta LIFE Kočevsko ..	15
5. Literatura	16

KAZALO TABEL

Tabela 1 Izsek iz PUN 2015-2020: cilji in ukrepi za triprstega detla na območju SPA Kočevsko.	9
Tabela 2 Izsek iz PUN 2015-2020: cilji in ukrepi za belohrbtega detla na območju SPA Kočevsko. ...	12

KAZALO SLIK

Slika 1 Predlagana cona potencialnega habitata triprstega detla na območju Natura 2000 Kočevsko (rumena črta). Rdeča črta označuje mejo Natura območja, z zeleno so označene ekocelice brez ukrepanja, z modro pa gozdni rezervati.	6
Slika 2 Predlagana cona belohtbtega detla na območju Natura 2000 Kočevsko (rumena črta). Rdeča črta označuje mejo Natura območja, z zeleno so označene ekocelice brez ukrepanja, z modro pa gozdni rezervati.	7

Zahvala vsem sodelavcem Zavoda za gozdove Slovenije, projektnim partnerjem ZRSVN, soavtorjem dokumenta in sodelavcem projekta ter sofinancerjema (Programu Life Evropske unije ter Ministrstvu za okolje in prostor RS).

V dokumentu so uporabljene spodaj naštetе okrajšave:

DEBELINSKI RAZRED A – debla premera 10 – 29 cm na prsni višini

DEBELINSKI RAZRED B – debla premera 30 - 49 cm na prsni višini

DEBELINSKI RAZRED C – debla premera nad 50 cm na prsni višini

DOPPS – Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije

EPO – Ekološko pomembna območja

EU – Evropska unija

GGE - gozdnogospodarska enota

GGN - gozdnogospodarski načrt

GGO - gozdnogospodarsko območje

GPN - gozd s posebnim namenom

IBA – Important Bird Areas (Pomembna območja za ptice)

LZ - lesna zaloga

OLM – odmrta lesna masa

RGR - rastiščno gospodarski razred

SCI - Sites of Community Importance (Special Areas of Conservation - Posebna območja ohranitve)

SPA – Special Protected Areas (Posebna varovana območja)

SVP - stalne vzorčne ploskve

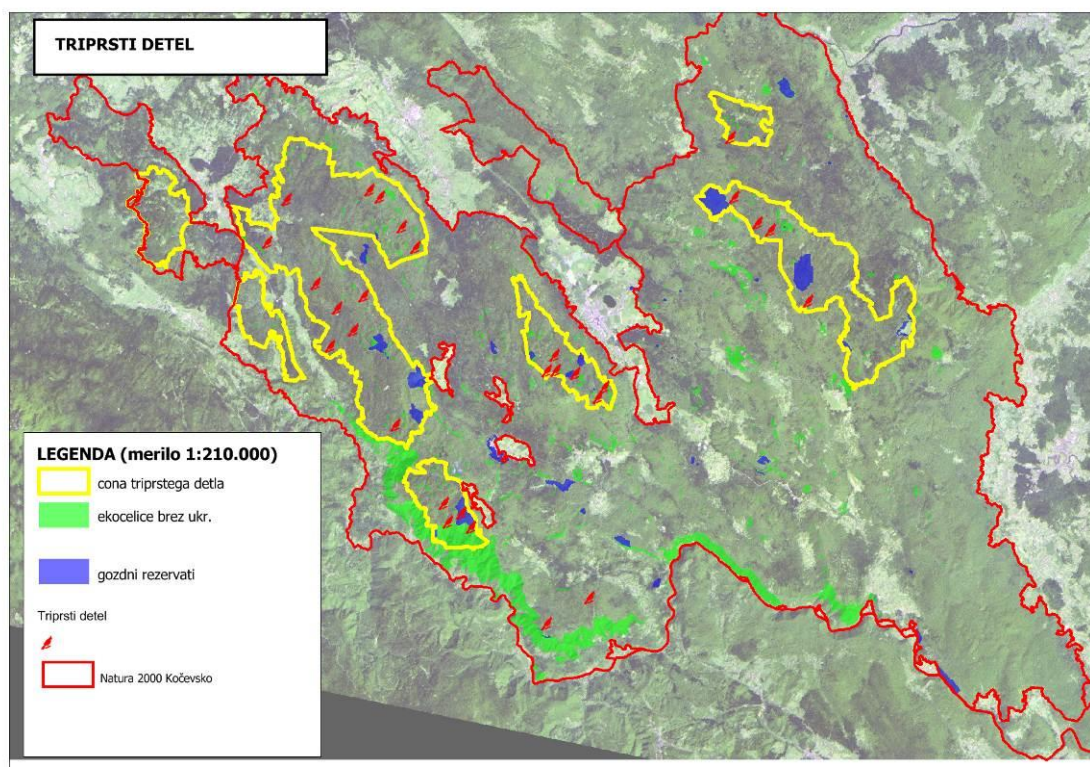
ZGS, OE, KE - Zavod za gozdove Slovenije, območna enota, krajevna enota

ZRSVN – Zavod Republike Slovenije za varstvo narave

1. Uvod

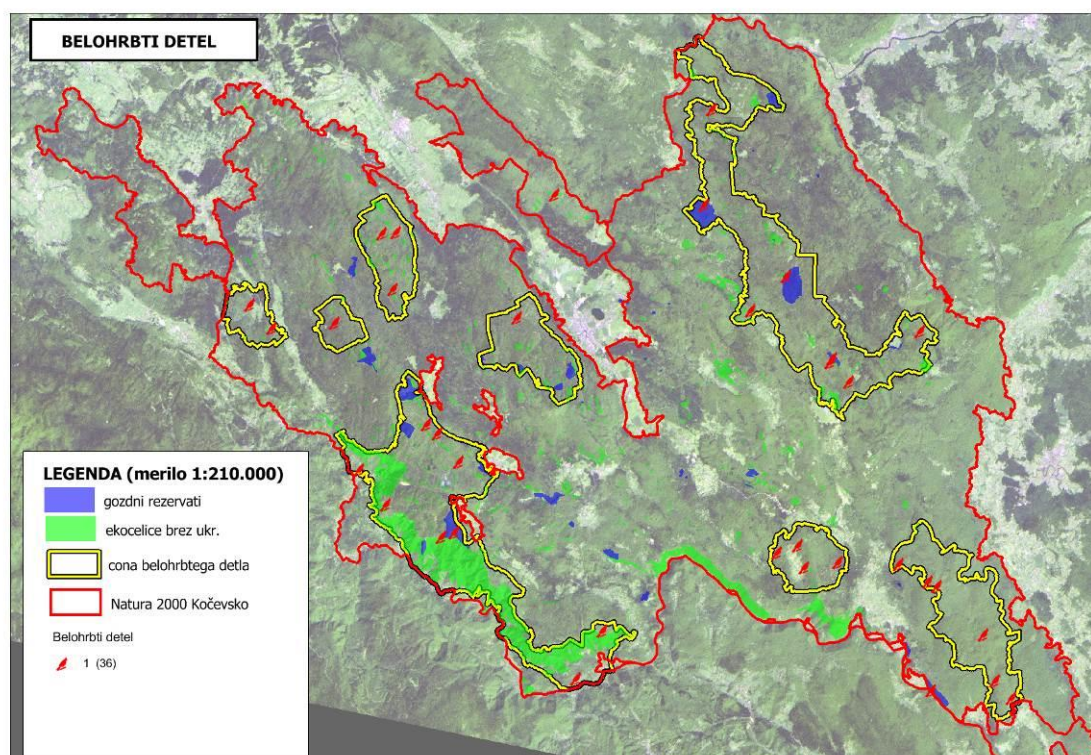
V popisu dveh tarčnih vrst detlov (belohrbtega in triprstega detla), ki je bil spomladi 2015 izveden v okviru projekta LIFE Kočevsko (Akcija A2) smo ocenili velikost populacij, preučili habitatne zahteve ter določili okvirno cono za posamezno vrsto na območju Natura 2000 Kočevsko.

Prisotnost triprstega detla (*Picoides tridactylus*) smo v popisu potrdili na skupno 30 lokacijah, gostoto populacije smo ocenili na 0,2 teritorialna para/km² in velikost populacije ocenili na 30-40 parov. Triprsti detel je ledenodobni relikv in se na tem območju pojavlja na nadmorskih višinah nad 600 m, populacija pa se koncentrira med 900 in 1100 m. Na teh nadmorskih višinah v lesni zalogi prevladujejo iglavci, za triprstega detla pa je predvsem pomembna jelka v raznomernih sestojih. Analiza habitata ni pokazala vpliva količine odmrle lesne mase iglavcev (stoječih in ležečih) na prisotnost vrste, kar pa je lahko posledica tarčno umeščenih popisnih točk na območja z več odmrlega drevja. V povprečju je količina celokupne odmrle lesne mase v okolici zasedenih popisnih točk nizka (12,7 m³/ha) in predstavlja 3,8 % celotne lesne zaloge, odmrla masa iglavcev pa 7,7 m³/ha (5,3 % lesne zaloge iglavcev), kar je verjetno razlog za nizko gostoto te vrste v primerjavi z nekaterimi drugimi območji v Evropi. Drugi dejavniki ogrožanja pa so tudi zniževanje lesne zaloge jelke na višjih nadmorskih višinah, sanitarna sečnja iglavcev v času gnezditve (prva polovica leta) ter globalno segrevanje ozračja. Z upoštevanjem prisotnosti parov v popisu 2015, nadmorsko višino nad 800 oz. 900 m ter površine z večinskim deležem iglavcev smo zarisali cono potencialnega habitata triprstega detla, ki meri 16.648 ha, od tega je površina gozda 16.253 ha (Slika 1).

Slika 1 Predlagana cona potencialnega habitata triprstega detla na območju Natura 2000 Kočevsko (rumena črta). Rdeča črta označuje mejo Natura območja, z zeleno so označene ekocelice brez ukrepanja, z modro pa gozdni rezervati.

Prisotnost belohrbtega detla (*Dendrocopos leucotos*) smo v popisu potrdili na skupno 36 lokacijah, gostoto populacije smo ocenili na 0,2 teritorialna para/km² in velikost populacije ocenili na 40-50 parov. Analiza habitata je pokazala, da je za prisotnost te vrste odločilna količina odmrle lesne mase, predvsem stoječe OLM listavcev. V povprečju je bila količina celokupne odmrle lesne mase v okolici zasedenih popisnih točk 19,2 m³/ha, OLM listavcev pa 9,5 m³/h. V primerjavi s priporočili iz drugih evropskih držav so povprečne količine OLM na Kočevskem relativno nizke in posledično je relativno nizka tudi gostota populacije belohrbtega detla. Neugodna je tudi debelinska sestava OLM saj razen v gozdnih rezervatih in ekocelicah prevladuje odmrlo drevje majhnih debelin. Pozitivno za to vrsto pa je, da se delež bukve v lesni zalogi povečuje. Z upoštevanjem prisotnosti parov v popisu 2015, gozdov z LZ višjo kot 150 m³/ha ter z več kot 30 % bukve v LZ smo zarisali cono potencialnega habitata belohrbtega detla, ki meri 22.041 ha, od tega je površina gozda 21.299 ha (Slika 2).

Slika 2 Predlagana cona belohrbtega detla na območju Natura 2000 Kočevsko (rumena črta). Rdeča črta označuje mejo Natura območja, z zeleno so označene ekocelice brez ukrepanja, z modro pa gozdni rezervati.

Na podlagi popisov in ocene izhodiščnega stanja populacije smo pripravili seznam predlaganih kratkoročnih varstvenih ukrepov, ki jih lahko dosežemo tekom trajanja projekta LIFE Kočevsko ter dolgoročnih varstvenih usmeritev.

Za čimboljše umeščanje in optimalno izbiro lokacij smo v okviru projekta na Zavodu za gozdove Slovenije 4. februarja 2016 pripravili izobraževalni dan. Prisotnim gozdarjem Zavoda za gozdove OE Kočevje, Novo mesto in Postojna, lovcem LPN Medved, prisotnim strokovnjakom Zavoda za varstvo narave RS ter predstavnikom partnerjev projekta smo predstavili rezultate akcije A2 ter navzoče seznanili z izhodiščnim stanjem tarčnih kvalifikacijskih vrst (triprsti detel, belohrbti detel, divji petelin, gozdni jereb) in kvalifikacijskega habitatnega tipa (kraške jame, ki niso odprte za javnost). Drugi del izobraževalnega dne smo organizirali v obliki delavnice. Cilj dela v osmih, tematsko ločenih skupinah je bil pridobiti čim več uporabnih informacij iz terena ter vzpostavitev

tvornega sodelovanja vseh organizacijskih nivojev za oblikovanje čim bolj optimalnih predlogov za umestitev konkretnih ukrepov za tarčne vrste v gozd.

Poleg skupenga izobraževalnega dne smo v marcu 2016 na Zavodu za gozdove (OE Kočevje in OE Novo mesto) organizirali kar 6 delavnih sestankov. Predstavniki projektne skupine LIFE Kočevsko smo obiskali 8 krajevnih enot (KE Travna gora, KE Ribnica, KE Rog, KE Pugled, KE Kočevska Reka – vse na ZGS OE Kočevje ter KE Straža-Podturn, KE Semič-Metlika in KE Črnomelj – ZGS OE Novo mesto), kjer smo 50 zaposlenim revirnim gozdarjem, vodjem krajevnih enot ter posameznim vodjem odsekov območne enote Kočevje in Novo mesto podrobno predstavili predvidene ukrepe v gozdu, zbrali njihove predloge, morebitne pomisleke glede izvedljivosti ter oblikovali natančna navodila za delo revirnih gozdarjev v sklopu priprav za izvedbo konkretnih del na terenu. Revirni gozdarji so namreč najboljše poznavalci gozdnega prostora z vsemi lokalnimi posebnostmi, zato je njihovo znanje tako pri detajlnem umeščanju ukrepov v prostor kot tudi pri strokovni izvedbi le teh neprecenljivo.

2. Predlog varstvenih ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja triprstega detla

Ob poročanju po ptičji direktivi leta 2013 (ZRSVN 2013), so bili za triprstega detla na območju SPA Kočevsko opredeljeni negativni populacijski trendi in posledično neugodno stanje.

V skladu z novim Programom upravljanja območij Natura 2000 (2015 – 2020), Slep Vlade RS, št: 00719-6/2015/13 so bili za triprstega detla na obravnavnem območju opredeljeni podrobnejši varstveni cilji in ukrepi. Ti so usmerjeni v povečanje mrtve mase iglavcev in površin brez gospodarjenja (Tabela 1).

Tabela 1 Izsek iz PUN 2015-2020: cilji in ukrepi za triprstega detla na območju SPA Kočevsko.

Tip podrobnejšega varstvenega cilja	Podrobnejši varstveni cilj	Vrednost podrobnejšega varstvenega cilja (besedna)	Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektor
Velikost populacije	ohrani se	40 parov	nadaljevati monitoring		varstvo narave
Velikost habitata	ohrani se	vrednost ni znana	ni potreben		
Specifične lastnosti, strukture, procesi habitata	se obnovi na	območja znotraj cone vrste s povečanim deležem stoječe mrtve mase iglavcev vsaj 5% od lesne zaloge, na ostalih območjih znotraj cone najmanj 3% mrtve mase od lesne zaloge	vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	puščati mrtva, odmirajoča drevesa in sušice, predvsem odraslo stoječe drevje iglavcev (vsaj 3-5 dreves na ha); ob zamujenih gradacijah podlubnikov in naravnih nesrečah puščati posamezna poškodovana drevesa	gozdarstvo
	določi se	delež površine brez gospodarjenja	raziskati načine upravljanja	LIFE Kočevsko	varstvo narave
	ohrani se	gozdovi brez gospodarjenja	vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	gozdarstvo
	ohrani se	gozd z najmanj 50% deležem sestojev z odraslim drevjem (razširjeni debelinski razred B in C)	vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	gozdarstvo
	razišče se	zelo velik delež mrtve mase	določiti potrebne količine mrtve mase		

Eden od pomembnih ciljev projekta LIFE Kočevsko je tudi nadgradnja Programa upravljanja območij Natura 2000, ki bodo natančno definirani in v praksi preverjeni prav tekom projekta. Po izvedenem popisu in analizi stanja habitata v nadaljevanju podajamo predlog varstvenih usmeritev za izboljšanje stanja habitata znotraj cone vrste.

Pri določanju izhodišč ugodnega stanja habitata smo preverili izsledke različnih študij v srednjeevropskih gospodarskih gozdovih. Avtorji Bütler et al. (2004) za ohranjanje vitalnih

populacij triprstega detla v srednjeevropskih gospodarskih gozdovih priporočajo puščanje minimalne količine odmrlega stoječega lesa v vrednosti $18 \text{ m}^3/\text{ha}$, kar pomeni vsaj 14 odmrlih stoječih dreves na ha s premerom vsaj 21 cm v prsni višini, kar pomeni vsaj 5 % stoječih dreves v starejših gozdovih. Zaželeno je, da se tak ukrep zagotavlja na ploskvah velikih vsaj 100 ha. Isti avtorji v drugem članku (Bütler, Angelstam et al. 2004) izpostavljajo kot minimalni prag 5 % oziroma najmanj $15 \text{ m}^3/\text{ha}$ stoječega mrtvega drevja na ploskvah velikih vsaj 100 ha. Podoben velikosti razred mrtvega lesa priporočata tudi Pechacek in Kristin (2004), ki navajata $11 - 30 \text{ m}^3/\text{ha}$ odmrle lesne mase, od tega vsaj 13 stoječih dreves/ha v sestojih z ohranjeno heterogeno debelinsko strukturo. Za obstoj triprstega detla v Karpatih so Kajtoch et al. (2013) predlagali, da mora količina odmrle lesne mase predstavljati vsaj 10 % LZ. V PUN je bila kot ciljna vrednost v coni triprstega detla postavljena vrednost **5 % skupne odmrle lesne mase iglavcev** (Tabela 1).

Projektna analiza odmrle lesne mase iglavcev v coni triprstega detla je pokazala, da je bila povprečna količina celokupne odmrle lesne mase v okolici zasedenih točk $12,7 \text{ m}^3/\text{ha}$, povprečna količina odmrle lesne mase stoječih iglavcev je bila $5,5 \text{ m}^3/\text{ha}$ in ležečih iglavcev $2,2 \text{ m}^3/\text{ha}$. Tako je bila povprečna količina odmrle lesne mase iglavcev $7,7 \text{ m}^3/\text{ha}$, kar predstavlja 3,5 % lesne zaloge iglavcev, ki je znotraj cone triprstega detla v povprečju $223 \text{ m}^3/\text{ha}$. Povprečna celokupna LZ vseh drevesnih vrst znotraj cone triprstega detla je $406 \text{ m}^3/\text{ha}$.

Glede na priporočeno ciljno vrednost 5 % delež odmrlih iglavcev v PUN bi bilo potrebno zagotoviti najmanj $10 \text{ m}^3/\text{ha}$ odmrlih dreves iglavcev. Če bi kot izhodišče upoštevali v literaturi priporočeni najnižji prag $15 \text{ m}^3/\text{ha}$ (Bütler, Angelstam et al. 2004) pa bi morali od lesne zaloge zagotoviti 7 % odmrle lesne mase iglavcev. To priporočilo pa presega trenutno slovensko zakonodajo ki določa, da naj ob upoštevanju tveganja za prenamnožitev škodljivih organizmov v gozdu ostane v povprečju vsaj 3% odmrlega lesa glede na lesno zalogo v rastiščno gojitvenem razredu (Uradni list RS 2009).

Po naših izračunih je trenutno delež gozdnih površin brez ukrepanja (gozdni rezervati in ekocelice) znotraj cone triprstega detla $1650,4 \text{ ha}$, kar predstavlja 10,2 % površine gozda v coni te vrste. Za pridobitev FSC standarda za prodajo lesa mora lastnik gozdov zagotoviti, da je vsaj 5 % površine gozda prepuščenega naravnemu razvoju. V coni triprstega detla znotraj Natura 2000 Kočevsko je ta delež površine še enkrat višji. Preverjanje primernosti obstoječih ekocelic za tarčni vrsti pa presega okvire tega projekta in ni bilo izvedeno.

PUN predvideva tudi, da mora biti delež sestojev z odraslim drevjem v razširjenem debelinskem razredu B in C vsaj 50 %. Po naših izračunih je trenutno v coni triprstega detla $15.407,5 \text{ ha}$ sestojev, v katerih je vsaj 50% dreves v debelinskem razredu B in C. To predstavlja 94,8 % celotne površine gozda znotraj cone, kar krepko presega priporočeno vrednost v PUN.

Na osnovi navedenih izhodišč smo v coni triprstega detla pripravili predloge z različnimi nivoji usmeritev in ukrepov za varovane gozdove (gozdni rezervati in ekocelice) ter gospodarske gozdove:

VAROVANI GOZDOVI ZNOTRAJ CONE VRSTE:

Gozdne rezervate in večje ekocelice označimo in jih prepustimo naravnemu razvoju.

Zagotoviti posamezne državne parcele kot ekocelice znotraj kompleksov zasebnih gozdov; Izoliranih državnih parcele znotraj kompleksov zasebnih gozdov naj se ne prodaja ali zamenjuje,

temveč se v njih zagotovi ugodne življenjske razmere za to vrsto (po dogovoru s predstavnikom lastnika). Predlagamo, da se o pomembnosti teh parcel za vrsto pred prodajo posvetuje z ZRSVN.

GOSPODARSKI GOZDOVI ZNOTRAJ CONE VRSTE:

Vsaj 5% odmrle lesne mase (približno 10 m³/ha) v coni vrste s poudarkom na stoječem odmrlem drevju. Bistveno je, da se zagotovi **primerna struktura odmrlega drevja** - večina odmrlega drevja mora biti premera več kot 20 cm. Ta cilj dosežemo postopoma v naslednjih 20 letih.

Sanitarne sečnje JELKE ne izvajamo med 15.4. in 15.6. V primeru napada podlubnikov oz. pojava večjega žarišča pri jelki (100 m³ oziroma 50 napadenih dreves) pred posekom preverimo prisotnost detla. Če se ugotovi prisotnost detla sledi strokovna presoja o strukturi odkazila. V primerih, ko so lubadarji že izleteli se takšne sušice evidentira in pusti v sestoji.

Znotraj cone varstva triprstega detla se omeji gradnja in priprava gozdnih prometnic; določijo se območja, kjer se ne gradi in pripravlja gozdnih prometnic oz. se načrtuje nižje gostote.

Preprečevanje nelegalnega poseka debelejših načrtno puščenih sušic v državnih gozdovih med sanitarno sečnjo, ki so namenjene doseganju cilja vsaj 5 % OLM iglavcev od LZ. V okviru projekta bomo dosegli dogovor o označevanju načrtno puščenih sušic v državnem gozdu. Nujno je potrebno izobraževanje sekačev o pomenu odmrlega drevja za tarčne vrste ter komunikacija med revirnimi gozdarji in izvajalci.

Zakup ali odkup suhega in suščega drevja v privatnih gozdovih. V okviru projekta LIFE Kočevsko bomo zakupili habitatna drevesa in jih označili s posebej izdelanimi šablonami. Prioritetno bomo izbrali lastnike, ki z gozdom gospodarijo.

Zagotavljanje ohranitve višjega deleža iglavcev nad 800 m nadmorske višine, pospeševanje v mladovju, redčenje. Za povečevanje oz. ohranjanje deleža iglavcev se v Gozdnogospodarske načrte GGE vključi tudi sajenje smreke.

Preprečiti dvig nosilne kapacitete za jelenjad zaradi negativnih vplivov objedanja na naravno obnovo jelke, s prepovedjo krmljenja s krmo prineseno od drugod (lahko se uporablja krma pridobljena na območju). Varovanje volkov, ki so naravni plenilci jelenjadi.

Izobraževanje revirnih gozdarjev ter lastnikov o pomenu odmrle lesne mase za gozdno biodiverzitetu.

3. Predlog varstvenih ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja belohrbtega detla

Podobno kot za triprstega detla so bili tudi za belohrbtega detla ob poročanju po ptičji direktivi leta 2013 (ZRSVN 2013) za območje SPA Kočevsko opredeljeni negativni populacijski trendi in posledično neugodno stanje. V skladu z novim Programom upravljanja območij Natura 2000 (2015 – 2020), Slep Vlade RS, št: 00719-6/2015/13 so bili tudi za belohrbtega detla na obravnavnem območju opredeljeni podrobnejši varstveni cilji in ukrepi, ki so usmerjeni v povečanje mrtve mase listavcev in površin brez gospodarjenja (Tabela 2).

Tabela 2 Izsek iz PUN 2015-2020: cilji in ukrepi za belohrbtega detla na območju SPA Kočevsko.

Tip podrobnejšega varstvenega cilja	Podrobnejši varstveni cilj	Vrednost podrobnejšega varstvenega cilja (besedna)	Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektor
Velikost populacije	25 parov se obnovi na		vzpostaviti monitoring		varstvo narave
PUN_	se obnovi na	vrednost ni znana	vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	gozdarstvo
Specifične lastnosti, strukture, procesi habitata	se obnovi na	območja znotraj cone vrste s povečanim deležem stoječe mrtve mase listavcev razširjenega debelinskega razreda B in C vsaj 5% od lesne zaloge, na ostalih območjih znotraj cone najmanj 3% mrtve mase od lesne zaloge	vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	puščati mrtva, odmirajoča drevesa in sušice odraslega drevja listavcev	gozdarstvo
Specifične lastnosti, strukture, procesi habitata	razišče se	zelo velik delež mrtve mase	določiti potrebne količine mrtve mase		
Specifične lastnosti, strukture, procesi habitata	se obnovi na	stari mešani sestoji z visokim deležem (50%) debeljakov, sestoji v obnovi in prebiralni sestoji	vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	gozdarstvo
Specifične lastnosti, strukture, procesi habitata	ohrani se	gozdovi brez gospodarjenja	vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	gozdarstvo
Specifične lastnosti, strukture, procesi habitata	določi se	delež površine brez gospodarjenja	raziskati načine upravljanja	LIFE Kočevsko	varstvo narave

Pri rezultatih analiz mejnih vrednosti odmrle oziroma odmirajoče lesne mase, ki zagotavlja preživetje belohrbtega detla večina avtorjev navaja absolutne vrednosti in ne deležev LZ. V nacionalnem parku Bielowieza na Poljskem, v katerem so velike površine pokrite s pragozdom, je bila količina padlih odmrlih dreves v oddelkih z belohrbtim detlom višja ($65,3 \text{ m}^3/\text{ha}$) kot v tistih brez detla ($47,4 \text{ m}^3/\text{ha}$) (Czeszczewik 2009). Mejne vrednosti za prisotnost belohrbtega detla v Poljskem delu Karpatov so bile $50 \text{ m}^3/\text{ha}$ odmrlega in $35 \text{ m}^3/\text{ha}$ odmirajočega drevja iz česar so avtorji zaključili, da mora odmrta lesna masa predstavljati vsaj 20 % od LZ za obstoj vrste (Kajtoch, Figarski et al. 2013). V obalnih gozdovih Norveške je bilo v zasedenih teritorijih v povprečju več odmrlih (154 dreves/ha) in odmirajočih (78 dreves/ha) kot pa na naključno izbranih praznih ploskvah (105 dreves/ha odmrlih in 48 dreves/ha odmirajočih) (Hogstad and Stenberg 1994). V povprečju je bilo tako v okolici gnezdilnih dreves 15,2% odmrlih in 6,9% odmirajočih dreves (Hogstad and Stenberg 1994). V borealnih evropskih gozdovih Švedske, Litve in Poljske je bila verjetnost pojavljanja belohrbtega detla visoka (0,9) v območjih z več kot $1,4 \text{ m}^2/\text{ha}$ temeljnice sušic listopadnih dreves s premerom več kot 10 cm, kar preračunano pomeni 8 – $17 \text{ m}^3/\text{ha}$ na 100 ha velikih površinah (Roberge, Angelstam et al. 2008).

Projektna analiza odmrle lesne mase v habitatu belohrbtega detla v letu 2015 je pokazala, da je bila v okolici zasedenih točk signifikantno višja zaloga celokupne (listavci in iglavci, stoječa in ležeča debla) odmrle lesne mase ($19,2 \text{ m}^3/\text{ha}$) kot v okolici točk, kjer belohrbti detel ni bil zabeležen ($12,8 \text{ m}^3/\text{ha}$). Podatki kažejo, da je bila ta razlika predvsem na račun višje lesne zaloge stoječe odmrle lesne mase ($10,5 \text{ m}^3/\text{ha}$) zasedenih točk v primerjavi z nezasedenimi točkami ($6,5 \text{ m}^3/\text{ha}$). Na splošno je bila na izbranih popisnih točkah količina odmrle lesne mase listavcev ($8,4 \text{ m}^3/\text{ha}$) veliko višja od odmrle lesne mase iglavcev ($5,5 \text{ m}^3/\text{ha}$) saj so bile popisne točke ciljno umeščene v pretežno listnatih gozdovih. Primerjava stoječe odmrle lesne mase listavcev je pokazala nekoliko višjo lesno zalogo v okolici zasedenih točk ($4,6 \text{ m}^3/\text{ha}$) kot v okolici nezasedenih ($3,6 \text{ m}^3/\text{ha}$), čeprav razlika ni statistično pomembna. Za razliko od stoječe pa je bila količina ležeče odmrle lesne mase listavcev v okolici zasedenih ($4,9 \text{ m}^3/\text{ha}$) in nezasedenih ($4,5 \text{ m}^3/\text{ha}$) točk zelo podobna. V coni belohrbtega detla je povprečna celokupna LZ $334,0 \text{ m}^3/\text{ha}$, povprečna LZ listavcev pa $214,0 \text{ m}^3/\text{ha}$. Tako je potrebna količina OLM za obstoj belohrbtega detla ($19,2 \text{ m}^3/\text{ha}$) predstavljala **5,7 % celotne LZ**, potrebna količina odmrlih stoječih in ležečih listavcev ($9,5 \text{ m}^3/\text{ha}$) pa predstavlja **4,4 % LZ listavcev**.

Podobno kot pri triprstem detlu, bi bilo tudi pri belohrbtem glede na priporočeno ciljno vrednost 5 % delež odmrlih listavcev potrebno zagotoviti najmanj $10 \text{ m}^3/\text{ha}$ odmrlih dreves listavcev. V literaturi priporočene količine OLM se precej razlikujejo, rezultati našega popisa pa potrjujejo okvirno vrednost 5 % LZ (tako celokupne kot tudi listavcev). Podobno kot pri triprstem detlu to priporočilo pa presega trenutno slovensko zakonodajo, ki določa vsaj 3% odmrlega lesa glede na lesno zalogo v rastiščno gojitvenem razredu (Uradni list RS 2009).

Po naših izračunih je trenutno delež gozdnih površin brez ukrepanja oziroma brez gospodarjenja (gozdni rezervati in ekocelice) znotraj cone belohrbtega detla $3.950,4 \text{ ha}$, kar predstavlja 18,5 % površine gozda v coni te vrste.

PUN predvideva tudi, da mora biti delež starih mešanih sestojev z deležem debeljakov, sestojev v obnovi in prebiralnih sestojev vsaj 50 %. Po naših izračunih je trenutno v coni belohrbtega detla $1.2418,7 \text{ ha}$ debeljakov, sestojev v obnovi in prebiralnih sestojev. To predstavlja 58,3 % celotne površine gozda znotraj cone, kar presega priporočeno vrednost v PUN.

Na osnovi navedenih izhodišč smo v coni belohrbtega detla pripravili predloge z različnimi nivoji usmeritev in ukrepov za gospodarjenje z gozdovi:

Oblikovanjem novih večjih ekocelic (NAJMANJ 5ha) v starejših bukovih sestojih, predvsem na strmih osojnih legah, kjer se ne gradi gozdnih prometnic. V tej coni je pomembno »koncentriranje« odmrle mase v posameznih delih gozda, kjer bi dosegali večje količine odmrlega drevja listavcev npr. ca 20 m³/ha na površinah ca 100 ha. V okviru LIFE Kočevsko izberemo trenutno s prometnicami slabo odprete predele in znotraj njih določimo nove ekocelice (to samo v GGE, kjer je ekocelic manj kot 5% površine GGE, npr. Grčarice, Draga, Rog).

Znotraj cone se omeji gradnja in priprava gozdnih prometnic; Določijo se območja, kjer se ne gradi in pripravlja gozdnih prometnic oz. je njihova gostota nižja.

Vsaj 5% odmrle lesne mase (približno 10 m³/ha) v coni vrste s poudarkom na stoječih odmrlih drevesih. Bistveno je, da se zagotovi primerna struktura odmrlega drevja - večina odmrlega drevja mora biti premera več kot 20cm. Ta cilj dosežemo postopoma v naslednjih 20 letih.

Cilj zgornje alineje delno dosežemo tudi v okviru LIFE Kočevsko z zasuševanje z obročkanjem mladega drevja pri redčenju in starega drevja v pomlajencih; priporočljivo je obročkati tudi drevje na meji ekocelic in gozdnih rezervatov.

Obstoječim gozdnim rezervatom se po potrebi določi varstveni pas v širini ekvivalentni vsaj eni drevesni višini.

V območjih, kjer poseganje ni nujno (debeljaki) predlagamo poseganje na 20 let namesto na 10 let.

Gozdovi na grebenih gora ter drugih grebenskih legah npr. ob Kolpskem ostenju, kjer naravne ujme pogosteje poškodujejo drevje predlagamo nižje intenzitete sečnje in seka naj se le ekonomsko bolj donosno drevje.

Zagotoviti posamezne državne parcele kot ekocelice znotraj kompleksov zasebnih gozdov; Izoliranih državnih parcele znotraj kompleksov zasebnih gozdov naj se ne prodaja ali zamenjuje, temveč se v njih zagotovi ugodne življenjske razmere za to vrsto (po dogovoru s predstavnikom lastnika). Predlagamo, da se o pomembnosti teh parcel za vrsto pred prodajo posvetuje z ZRSVN.

Priporočeni čas sečnje bukovih sestojev v coni vrste je izven obdobja od 1. aprila do 15. junija – v primeru prisotnosti te vrste se v določenih ožjih območjih čas sečnje v tem obdobju lahko omeji.

Druga cona (gospodarski gozdovi v bližini cone belohrbtega detla v Natura 2000 Kočevsko) pa bi imela pomembnejšo vlogo za prehranjevanje v času izven gnezdenja, kjer bi ravno tako izvajali nekatere ukrepe za ohranitev ugodnejših prehranskih razmer kot je:

Redčenje mlajših drogovnjakov z obročkanjem, predvsem v slabše dostopnih predelih in območjih z daljšimi in težjimi spravnimi razmerami.

Obročkanje odraslega drevja v pomlajencih, kjer bi s posekom le teh lahko povzročili večjo poškodbo mladovja (nad 50% poškodb), predvsem v gošči in letvenjakih in/ali drogovnjakih.

4. Predvideni ukrepi za izboljšanje habitata ciljnih vrst detlov v okviru projekta LIFE Kočevsko

Natančne lokacije spodaj naštetih ukrepov bomo kot prilogo temu dokumentu v obliki Shape datotek s podatki o številkah parcel posredovali vsem partnerjem in sofinancerjem projekta.

S projektom LIFE Kočevsko načrtujemo zločitev 120 ha površin (20 ha v zasebnem in 100 ha v državnem gozdu) v katerih bomo obročkali listavce. Te površine bomo po izvedenem obročkanju razglasili za ekocelice.

S projektom LIFE Kočevsko načrtujemo obročkanje 200 ha drogovnjakov, ki jih bomo obročkali izven ekocelic v državnem gozdu.

S projektom LIFE Kočevsko načrtujemo obročkanje 1200 m³ v pomlajencih. Ta ukrep izvajamo samo v državnem gozdu.

S projektom LIFE Kočevsko načrtujemo zakup 300 habitatnih dreves za dobo 20 let v zasebnem gozdu.

---

5. Literatura

Bütler, R., et al. (2004). "Dead wood threshold values for the three-toed woodpecker presence in boreal and sub-Alpine forest." Biological Conservation **119**(3): 305-318.

Bütler, R., et al. (2004). "Quantitative snag targets for the three-toed woodpecker *Picoides tridactylus*." Ecological Bulletins(51): 219-232.

Czeszczewik, D. (2009). "Marginal differences between random plots and plots used by foraging White-backed Woodpeckers demonstrates supreme primeval quality of the Bialowieza National Park, Poland." Ornis Fennica **86**(1): 30-37.

Hogstad, O. and I. Stenberg (1994). "Habitat selection of a viable population of White-backed Woodpeckers *Dendrocopos leucotos*." Fauna norvagica Serie C **17**: 75 - 94.

Kajtoch, L., et al. (2013). "The role of forest structural elements in determining the occurrence of two specialist woodpecker species in the Carpathians, Poland." Ornis Fennica **90**(1): 23-40.

Pechacek, P. and A. Kristin (2004). "Comparative diets of adult and young three-toed woodpeckers in a European alpine forest community." Journal of Wildlife Management **68**(3): 683-693.

Roberge, J. M., et al. (2008). "Specialised woodpeckers and naturalness in hemiboreal forests - Deriving quantitative targets for conservation planning." Biological Conservation **141**(4): 997-1012.

Uradni list RS, š. (2009). Pravilnik o varstvu gozdov.

ZRSVN (2013). "Poročanje po 12. členu direktive o pticah." 2015.